

SŁOWACJA (REPUBLIKA SŁOWACKA)

Informacja o sytuacji gospodarczej i stosunkach gospodarczych z Polską

INFORMACJE OGÓLNE		
Powierzchnia	49 035 km ²	
Ludność	5 445 802	
Głowa państwa	prezydent Peter Pellegrini	od 15 czerwca 2024
Premier	Robert Fico	od 25 października 2023
W-ce Premier i Minister Gospodarki	Denisa Saková	od 25 października 2023
Minister Spraw Zagranicznych i Europejskich	Juraj Blanár	od 15 maja 2023
Minister Inwestycji, Rozwoju Regionalnego i Informatyzacji	Richard Raši	od 25 października 2023
Ambasador Słowacji w Polsce	Andrea Elscheková-Matisová	od 10 października 2022
Ambasador RP w Rep. Słowackiej	Maciej Ruczaj	od 14 października 2023
Najbliższe wybory parlamentarne		wrzesień 2027
Przynależność do Unii Europejskiej		od 1 maja 2004
Przynależność do strefy euro		od 1 stycznia 2009

Słowacja jest republiką demokratyczną o systemie rządów parlamentarno-gabinetowych (powstała 1 stycznia 1993 r.). Obecnie obowiązuje konstytucja uchwalona w dniu 1 września 1992 r. Na czele państwa stoi prezydent, który od 1999 r. jest wybierany w wyborach powszechnych na pięcioletnią kadencję. Władzę wykonawczą obok prezydenta sprawuje premier. Stoi on na czele rządu posiadającego poparcie większości jednoizbowego parlamentu – 150-osobowej Rady Narodowej Republiki Słowackiej (słow. *Národná rada Slovenskej republiky, NR SR*), wybieranej na czteroletnią kadencję w wyborach powszechnych. Zarówno rząd, jak i prezydent w drodze referendum mogą zostać odwołani przez społeczeństwo.

Partie polityczne w parlamencie obecnej kadencji (na podstawie wyborów parlamentarnych z 30 września 2023 r.): Kierunek – Socjaldemokracja (SMER-SD) – 42 mandaty (będąca wcześniej w opozycji), Postępowa Słowacja (PS) – 32 mandaty, Głos – Socjalna Demokracja (Hlas-SD) – 27 mandatów, Zwykli Ludzie i Niezależne Osobistości (OĽaNO) – 16 mandatów, Ruch Chrześcijańsko-Demokratyczny (KDH) – 12 mandatów, Wolność i Solidarność (SaS) – 11 mandatów, Słowacka Partia Narodowa (SNS) – 10 mandatów.

Koalicję rządzącą utworzyły partie Smer-SD, Hlas-SD i SNS. Podzieliły się one miejscami w rządzie w stosunku (wliczając urząd premiera): 7:3. Przewodniczącym parlamentu został Peter Pellegrini (Hlas-SD). Deputowani wybrali czterech wiceprzewodniczących parlamentu, zostali nimi Ľuboš Blaha (Smer-SD), Peter Žiga (Hlas-SD), Andrej Danko (SNS) i przedstawiciel opozycji Michal Šimečka (PS).

Podział mandatów do PE (na podstawie wyborów z 9 czerwca 2024 r.): Postępowa Słowacja (opozycja) – 27,81%, czyli 6 mandatów; Smer-SD - 24,76%, czyli 5 mandatów; Republika - 12,5%, czyli 2 mandaty; koalicyjna Hlas-SD - 7,18%, czyli 1 mandat; KDH - 7,14%, 1 mandat.

Słowacja jest państwem członkowskim WTO (1995), OECD (2000), Grupy Wyszehradzkiej (1991).

Rankingi gospodarcze	Słowacja (rok poprzedni)	Polska
<i>Ernst&Young - Attractiveness Europe Survey 2021</i> (atrakcyjność inwestycyjna)	bd. (19.)	6.
<i>WIPO Global Innovation Index 2022</i> (innowacyjność gospodarki)	46. (37.)	38.
<i>World Economic Forum – The Global Competitiveness Report 2019</i> (konkurencyjność gospodarki)	42. (41.)	37.

PODSTAWOWE WSKAŹNIKI MAKROEKONOMICZNE

Wskaźniki/Rok	2019	2020	2021	2022	2023	2024*
PKB (mld EUR, ceny bieżące)	89,5	95,3	103,9	97,7	124,4	129,7
PKB (wzrost w %)	2,5	-3,3	4,8	1,8	1,2	2,2
Deficyt/nadwyżka budżetowa (% PKB)	-1,2	-5,3	-5,2	-2	-5,9	-5,7
Dług publiczny (% PKB)	48,2	58,9	61,1	57,8	53,7	53,9
Inflacja (HICP w %)	2,8	2,0	2,8	12,1	10,9	5,7
Bezrobocie (%)	5	6,8	7,5	6,3	5,4	5,2
Eksport (mld EUR)	75,8	77,1	91	91,8	103,2	108,6
Import (mld EUR)	75,1	74,3	89,7	95,5	98,4	105,5
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Słowacji (mln USD) /skumulowane/	2 449	-1 931 /63992/	59 /59367/	2905 /57375/	-	-
Inwestycje bezpośrednie Słowacji za granicą (mln USD) /skumulowane/	153	235 /5 343/	389 /5418/	433 /5428/	-	-

Źródła: Eurostat, Spring 2023 European Economic Forecast, UNCTAD (World Investment Report 2023)

*prognoza

Gospodarka Słowacji

Otwarta na świat gospodarka słowacka napędzana jest głównie przez eksport samochodów i elektroniki. Od kilku lat jest jednym z regionalnych liderów BIZ, atrakcyjnym ze względu na stosunkowo tanią, ale wykwalifikowaną siłę roboczą oraz korzystne położenie geograficzne w sercu Europy Środkowej. Eksport i inwestycje właśnie były kluczowymi czynnikami dynamicznego wzrostu Słowacji w ostatnich latach. Skład słowackiego PKB: usługi (61%), przemysł (35%), rolnictwo (4%).

Pandemia koronawirusa miała znaczący wpływ na spadek w 2020 roku PKB o 5,4% w stosunku do 2019 roku, ale już w 2021 roku odnotowano wzrost słowackiego PKB na poziomie 3% r/r, a w 2022 r. wzrost wyniósł 1,7% r/r. Komisja Europejska prognozuje, że w latach 2023-2024 roku nastąpi wzrost słowackiego PKB na poziomie odpowiednio 1,7% i 2,1%.

Aktualne ratingi największych agencji:

	Fitch Ratings	Standard&Poor's	Moody's
rating	A	A+	A2
perspektywa	negatywna	stabilna	negatywna
zalecany do inwestycji	tak	tak	tak
ostatnia zmiana	19 sierpnia 2022 ↓	19 maja 2023 ↑	5 sierpnia 2022 ↓

W komunikacie opublikowanym na zakończenie przeglądu Międzynarodowego Funduszu Walutowego podkreślono, że tempo wzrostu gospodarczego na Słowacji spowolniło do 1,1% w 2023 r. w związku z wyczerpaniem się oszczędności zgromadzonych w okresie pandemii, a także na skutek negatywnego wpływu spadku realnych dochodów na poziom konsumpcji. Efekt ten został częściowo zneutralizowany przez silne wsparcie fiskalne w postaci wzrostu wydatków na cele socjalne i wdrożenie wsparcia ukierunkowanego na zmniejszenie obciążeń wynikających ze wzrostu cen energii. Pozytywny wpływ na aktywność gospodarczą wywarły również rekordowo wysokie inwestycje publiczne finansowane ze środków UE. W 2024 r. oczekuje się przyspieszenia tempa wzrostu realnego PKB do 2,1%. Inflacja w 2023 r. wyniosła 11% i był to jeden z najwyższych poziomów w strefie euro. Jednakże MFW prognozuje, że w 2024 r. inflacja znacząco obniży się do 3,6%.

Zgodnie z przeglądem gospodarczym Słowacji na forum OECD, PKB Słowacji będzie wzrastać w tempie 2,1% w 2024 i 2,6% w 2025 r., wobec 1,1% w 2023 r. OECD prognozuje ponadto zasadniczy spadek inflacji: z 11,0% w 2023 r. do odpowiednio 3,4% i 2,7% w 2024 i 2025 r., co przyczyni się do realnego wzrostu płac i wzmocnienia konsumpcji prywatnej, a w połączeniu z absorpcją środków z krajowych planów odbudowy (m.in. na inwestycje w cyfryzację i zieloną energetykę) i zwiększonym popytem zewnętrznym, co będzie miało pozytywny wpływ na gospodarkę silnie zorientowaną na eksport. Odnotowując, że Słowacja dobrze poradziła sobie ze skutkami pandemii COVID-19 i kryzysu energetycznego spowodowanego inwazją Rosji na Ukrainę, autorzy raportu zalecili władzom przygotowanie średniookresowej strategii konsolidacji fiskalnej. Ma się ona przyczynić do poprawy efektywności wydatków publicznych, co stanowić będzie odpowiedź na wyzwania związane ze wzrostem długu publicznego i starzeniem się społeczeństwa – rozwiązania wprowadzone w ramach reformy emerytalnej z 2022 r. nie są do tego celu wystarczające. Efekt stymulowania wzrostu i wzmocnienia finansów publicznych zapewnić może także przeniesienie obciążeń podatkowych z pracy na własność i kwestie środowiskowe.

Handel zagraniczny Słowacji

W 2023 roku słowacki handel zagraniczny powrócił do wartości dodatnich, zanotował nadwyżkę w wysokości 4,2 mld euro za rok. Uzyskane w ten sposób saldo handlu zagranicznego osiągnęło najwyższy poziom od 2014 roku. Wpływ na to miał przede wszystkim znacznie niższy roczny deficyt w obrocie paliwami mineralnymi, a jednocześnie znacznie wyższa nadwyżka w obrocie maszynami i urządzeniami transportowymi.

Najważniejsi partnerzy w słowackim eksporcie w 2023 r., to: 1. Niemcy (21%), 2. Czechy (12%), 3. Polska (7,3%), 4. Węgry (7%), 5. Francja (5,3%), **a w imporcie:** 1. Niemcy (14,4%), 2. Czechy (10%), 3. Chiny (7,4%), 4. Polska (5,9%) oraz Korea Południowa (5,6%).

W 2023 r. handel zagraniczny Słowacji był w stanie odwrócić swój rozwój po rocznej przerwie i złapał pozytywną falę. Po raz kolejny eksport towarów przewyższył import, jak to było przez ostatnie 15 lat, z wyjątkiem 2022 roku. Według wstępnych danych eksport towarów ze Słowacji w ciągu całego roku wzrósł o 5,4% do ponad 108 mld euro, a import do Republiki Słowackiej spadł o 2,9% do ponad 104 mld euro. Wartość zarówno eksportu, jak i importu przekroczyła próg 100 mld EUR w 2023 r., co stanowi najwyższy wolumen od 2010 roku. Saldo handlu zagranicznego za cały rok wykazywało nadwyżkę w wysokości 4,2 mld euro, co było wynikiem lepszym o ponad 8,7 mld euro w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego.

W grudniu 2023 r. spadek rok do roku słowackiego eksportu i importu utrzymywał się drugi z rzędu miesiąc, choć jego tempo było niższe niż w poprzednim miesiącu. Według wstępnych wyników, w ostatnim miesiącu ubiegłego roku ze Słowacji wywieziono towary na kwotę 7,5 mld euro, z czego w większym stopniu reprezentowany był eksport samochodów. Eksport był niższy rok do roku po raz trzeci w 2023 r., obecnie o 1,1%. Import pogorszył się, jego wartość zmniejszyła się o 12,9% do 7,8 mld euro, na co wpływ miał przede wszystkim spadek wartości importowanych surowców energetycznych. W grudniu ubiegłego roku, po dziesięciu miesiącach nadwyżki, bilans handlowy spadł w wartościach ujemnych i zakończył się deficytem w wysokości 258 milionów euro. W porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego był to wynik lepszy o prawie 1,1 mld euro. W ciągu ostatnich 10 lat saldo grudniowe było dodatnie tylko trzy razy.

Inwestycje zagraniczne

Wg danych Narodowego Banku Słowacji (NBS) w 2021 roku nastąpił napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) na poziomie 49,6 mln EUR. Skumulowana wartość BIZ na Słowacji na koniec 2021 r. wyniosła 52 416,9 mln EUR (w tym 45 657,4 mln EUR inwestycji w udziałach własnościowych i reinwestowanym zysku oraz 2 313,4 mln EUR w pozostałym kapitale). Inwestycje z Polski wyniosły łącznie 439,4 mln EUR, co plasuje nasz kraj na 15. miejscu według wartości BIZ ulokowanych na Słowacji.

Z kolei słowackie BIZ za granicą wyniosły w 2021 roku 328,6 mln EUR. Skumulowana wartość słowackich BIZ za granicą na koniec 2021 r. wyniosła 4 784,1 mln EUR (3 715,6 mln EUR w udziałach własnościowych i reinwestowanym zysku oraz 1 068,5 mln EUR w pozostałym kapitale). Wartość słowackich BIZ w Polsce osiągnęła 377,2 mln EUR, co daje Polsce 2. miejsce (za Czechami, a przed Wielką Brytanią) wśród państw, do których napłynęły słowackie inwestycje.

Ramy prawno-traktatowe polsko-słowackiej współpracy gospodarczej

Polsko-słowackie stosunki gospodarcze regulują postanowienia dorobku prawnego Unii Europejskiej na podstawie podpisanego 16 kwietnia 2003 roku w Atenach i obowiązującego od 1 maja 2004 roku Traktatu dotyczącego przystąpienia Polski i dziewięciu innych krajów do Unii Europejskiej (Dz.U. 2004 nr 90 poz. 864).

Kwestie podatkowe reguluje Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków i majątku z 18.08.1994 r.

Polsko-słowacka współpraca handlowa

W 2023 r. Słowacja znalazła się na 10. miejscu (bez zmian w stosunku do 2022 r.) w polskim eksporcie (za DE, CZ, FR, GB, IT, NL, UA, US, ES) i zajęła 19. miejsce (spadek z 14. miejsca w 2022 r.) w polskim imporcie (za DE, CN, IT, US, NL, FR, CZ, KR, NO, BE, TR, ES, SA, DK, SK, GB, JP, HU).

Polski eksport na Słowację stanowił 2,7% globalnego polskiego eksportu, import ze Słowacji 1,5% globalnego importu.

Wg danych GUS polsko-słowackie obroty handlowe w 2023 roku wyniosły 14 779,3 mln EUR, co oznacza spadek o 5% w stosunku do 2022 roku. Polski eksport wyniósł 9 557,6 mln EUR (-5% r/r), import 5 221,7 mln EUR (-8% r/r), a dodatkowo dla Polski saldo 4 335,9 mln EUR.

Najważniejsze grupy towarowe (SITC) w polskim eksporcie, to: maszyny i urządzenia mechaniczne, sprzęt elektroniczny i ich części, urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz ich części i wyposażenie (16,8%); pojazdy, statki powietrzne,

Departament Handlu i Współpracy Międzynarodowej

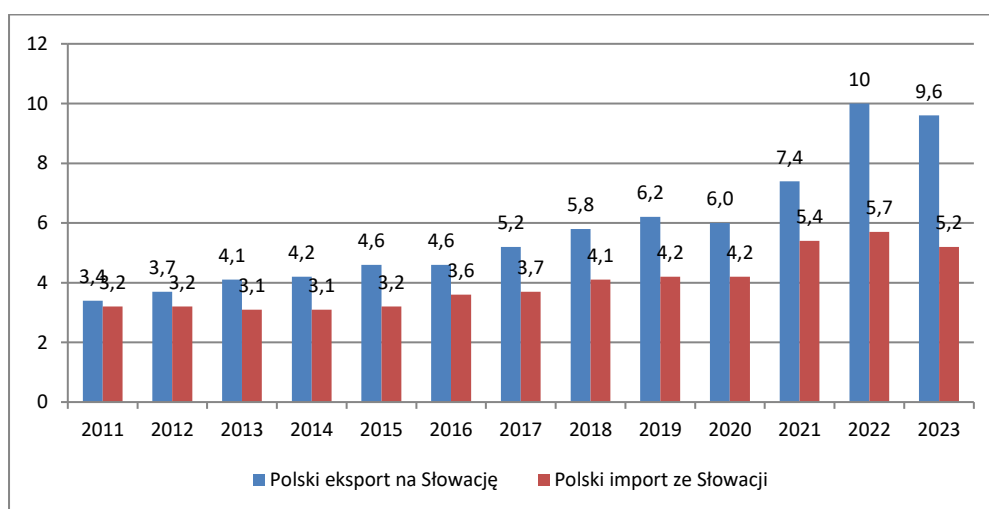
jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe (15,6%); metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych (12,8%).

Najważniejsze grupy towarowe (SITC) w polskim imporcie, to: metale nieszlachetne i artykuły z metali nieszlachetnych (25,4%); pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe (19%); maszyny i urządzenia mechaniczne, sprzęt elektroniczny i ich części, urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz ich części i wyposażenie (18,6%).

W polskim eksporcie na Słowację najwyższe tempo wzrostu odnotowały następujące grupy towarowe (SITC): perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i artykuły z nich, sztuczna biżuteria i monety – z 9,3 mln EUR w 2022 r. do 12,2 mln EUR w 2023 r. (+31,93% r/r); pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe – z 1 248,1 mln EUR w 2022 r. do 1 478,3 mln EUR w 2023 r. (+19,16% r/r); gotowe artykuły spożywcze, napoje bezalkoholowe, alkoholowe, tytoń i produkty oraz wyroby z nikotyną – z 470,9 mln EUR w 2022 r. do 530,1 mln EUR w 2023 r. (12,59% r/r).

Największe spadki w eksporcie na Słowację zanotowały następujące grupy towarowe (SITC): tłuszcze i oleje zwierzęce, roślinne lub mikrobiologiczne oraz produkty ich rozkładu, gotowe tłuszcze jadalne, woski pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego – z 86,9 mln EUR w 2022 r. do 52,9 mln EUR w 2023 r. (-39,15% r/r); dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki – z 466 tyś EUR w 2022 r. do 327 tyś w 2023 r. (-29,9% r/r); produkty mineralne – z 1 502,7 mln EUR w 2022 r. do 1 130,9 mln EUR w 2023 r. (-24,75% r/r).

Największe wzrosty w polskim imporcie ze Słowacji odnotowały następujące grupy towarowe (SITC): dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki – z 37,3 mln EUR w 2022 r. do 53,9 mln EUR w 2023 r. (+44,49% r/r); obuwie, nakrycia głowy, parasole w tym przeciwsłoneczne, laski, stołki myśliwskie, bicze, szpicruty, pióra preparowane i artykuły z nich, kwiaty sztuczne, artykuły z włosów ludzkich – z 17,6 mln EUR w 2022 r. do 25,2 mln EUR w 2023 r. (+42,77% r/r); gotowe artykuły spożywcze, napoje bezalkoholowe, alkoholowe, tytoń i produkty oraz wyroby z nikotyną – z 204,9 mln EUR w 2022 r. do 249,5 mln EUR w 2023 r. (+21,75% r/r).

mld EUR

I-IV 2024

	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika	I 2023	I 2024	Dynamika
						<u>2023</u> <u>2022</u>			<u>I 2024</u> <u>I 2023</u>
Eksport	6 209,2	6 014,2	7 397,7	10 049,8	9 557,6	95,1%	3 374,7	2 938,0	87,1%
Import	4 245,7	4 220,6	5 450,5	5 692,4	5 221,7	91,7%	1 756,7	1 728,6	98,4%
Obroty	10 454,9	10 234,8	12 848,2	15 573,5	14 779,3	94,9%	5 131,4	4 666,6	90,9%
Saldo	1 963,5	1 793,6	1 947,2	4 275,9	4 335,9	x	1 618,0	1 209,4	x

Wg wstępnych danych GUS od stycznia do kwietnia 2024 r. polsko-słowackie towarowe obroty handlowe wyniosły 4 666,6 mln EUR, co oznacza spadek o 9,1% w stosunku do analogicznego okresu 2023 roku. Polski eksport wyniósł 2 938,0 mln EUR (-12,9% r/r), polski import 1 728,6 mln EUR (-1,6% r/r), a dodatkowo dla Polski saldo 1 209,4 mln EUR.

Polsko-słowacka współpraca inwestycyjna

Wg danych NBP polskie inwestycje bezpośrednie na Słowacji w 2022 roku wyniosły ogółem netto 106,5 mln EUR, przy czym wartość kapitału własnego netto (akcje i inne formy udziałów kapitałowych) wyniosła 521,2 mln EUR, kwota reinwestowanych zysków netto 105,3 mln EUR, a instrumentów dłużnych netto 91,6 mln EUR. Skumulowana wartość polskich bezpośrednich inwestycji na Słowacji na koniec 2022 roku wyniosła **612,8 mln EUR, co stanowi 2,2% BIZ**. Słowacja jest 13. odbiorcą polskich inwestycji zagranicznych (2,5% udziału), ulokowanych głównie w branżach związanych z dystrybucją towarów rynkowych (materiały budowlane, meble, artykuły rolno-spożywcze, tekstylia, obuwie, sprzęt gospodarstwa domowego) oraz z branżą samochodową. Najważniejsze firmy, to: Maspex Wadowice (żywność), PKN Orlen (paliwa), PKO BP (bankowość), Asseco Poland, Comarch (IT), Merkury Market (sklepy wielkopowierzchniowe z mat. budowlanymi i wyposaż. wnętrza), Black Red White (meble), CCC (obuwie), TZMO SA (mat. opatrunkowe), Versaco (produkcja części samochodowych), mBank (pierwszy bank internetowy na Słowacji).

Z kolei słowackie inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2022 roku wyniosły ogółem netto 2,7 mln EUR, przy czym wartość kapitału własnego netto (akcje i inne formy udziałów kapitałowych) wyniosła 626,4 mln EUR, kwota reinwestowanych zysków netto 37,8 mln EUR, a kwota instrumentów dłużnych netto 354,6 mln EUR. Skumulowana wartość słowackich bezpośrednich inwestycji w Polsce na koniec 2022 roku wyniosła 891,7 mln EUR.

Zgodnie z ostatnimi danymi GUS w 2022 roku funkcjonowały w Polsce 195 podmioty z udziałem kapitału słowackiego, co stanowiło 0,3% udziału Słowacji w kapitale zagranicznym zainwestowanym w Polsce ogółem, co plasuje Słowację na 22. miejscu wśród krajów inwestujących w Polsce.

Słowackie inwestycje w Polsce zlokalizowane są głównie w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (37%) oraz handlu, naprawie pojazdów samochodowych (19%). Największy kapitał był ulokowany w województwie podkarpackim (45%), województwie małopolskim (17%) oraz województwie śląskim (17%).

Departament Handlu i Współpracy Międzynarodowej

Według danych GUS za 2022 rok (opublikowane w styczniu 2024 roku), Słowacja posiadała 30 przedsiębiorstw o liczbie pracujących 10 i więcej osób, które osiągnęły przychody w wysokości 2 711,6 mln PLN i zatrudniały w sumie 2967 pracowników.

Najważniejsi inwestorzy słowaccy w Polsce, to: HB Reavis (deweloper), Slovnaft (członek grupy MOL), Eset (IT), Accace (doradztwo), Penta Investments (inwestycje długoterminowe), Asseco (IT), grupa finansowa J&T (inwestycje w branży turystycznej), I.D.C. Holding (producent słodczy), Vahostav (branża budowlana), Trade Trans Invest (spedycja), Ekoservis (gospodarka wodno-kanalizacyjna). Według danych GUS na koniec 2021 roku funkcjonowały w Polsce 193 podmioty z udziałem kapitału słowackiego, z czego większość (138) zatrudniała do dziewięciu osób. W tym okresie na polskim rynku obecne były 32 firmy ze Słowacji, których kapitał zagraniczny przekraczał 1 mln USD. Inwestycje słowackie w Polsce ulokowane są głównie w handlu i naprawie pojazdów samochodowych (19%), przetwórstwie przemysłowym (10%) oraz obsłudze rynku nieruchomości (9%), a geograficznie w woj. małopolskim (18%), śląskim (17%) i mazowieckim (5%).

Potencjalne dziedziny współpracy

Perspektywiczna jest nadal współpraca w dziedzinie energetyki, w przemyśle motoryzacyjnym, budownictwie, obszarze nowoczesnych technologii, w przemyśle rolno-spożywczym.

Dane kontaktowe

Ambasada RP w Republice Słowackiej

Adres: 81491 Bratislava, ul. Paulínyho 7

tel.: +421 2 5949 0211

fax: +421 2 5441 3193

e-mail: bratyslawa.amb.sekretariat@msz.gov.pl

www.gov.pl/web/slowacja

Ambasador: Maciej Ruczaj

Ambasada Republiki Słowackiej w Polsce

ul. Litewska6, Warszawa

tel.: +48 22 525 8110

fax: +48 22 629 5750

e-mail: emb.warsaw@mzv.sk

www.mzv.sk/web/varsava-pl

Ambasador: Andrea Elscheková-Matisová

Opracowanie:

Departament Handlu i Współpracy Międzynarodowej

Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Lipiec 2024